

О. Ю. Ємельянов,
д. е. н., доцент, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет "Львівська політехніка"
ORCID ID: 0000-0002-1743-1646
Н. Я. Яневич,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет "Львівська політехніка"
ORCID ID: 0000-0001-7989-8084

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.22.5

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГІВ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ, ЯКЕ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА РАХУНОК КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

O. Yemelyanov,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department
of Business Economics and Investment, Lviv Polytechnic National University
N. Yanevych,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business Economics
and Investment, Lviv Polytechnic National University

THEORETICAL PRINCIPLES OF PLANNING THE VOLUME OF SOCIAL INVESTMENT, WHICH IS CARRIED OUT AT THE EXPENSE OF LOCAL BUDGETS

Метою цього дослідження є розроблення теоретичних засад планування обсягів соціального інвестування, яке здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів територіальних громад. Розглянуто можливості використання на регіональному рівні програмно-цільового методу планування соціальних інвестицій. Запропоновано послідовність процесу планування обсягів та структури соціальних інвестицій, які здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Ця послідовність передбачає використання програмно-цільового методу планування двічі: спочатку на етапі встановлення цілей соціального інвестування, а потім — на етапі визначення його пріоритетних напрямів. Представлено перелік основних завдань стратегічного планування видатків місцевих бюджетів. Визначено головні способи оптимізації обсягів сподіваних потреб у соціальних інвестиціях у розрізі кожного об'єкта (установи) кожної сфери соціального інвестування на рівні територіальної громади. Виділено недоліки, які притаманні вітчизняній практиці соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів.

An important area of economic growth of any country is increasing of the quantitative and qualitative parameters of its human resources. At the same time, such an increase requires significant social investment in education, health, culture and the development of other areas that directly determine the amount of human capital. To a large extent, these investments are made at the regional level, which necessitates significant investment expenditures, which must bear the budgets of local communities. In the context of decentralization, which has taken place in Ukraine in recent years, the capacity of local authorities to finance the social needs of the respective regions has increased, as well as to invest in social investments from local budgets. However, the needs of local communities in such investments currently significantly exceed the capacity of local budgets to meet these needs.

This necessitates the improvement of the planning process of the social investment volume at the expense of local budgets territorial communities, which, in turn, necessitates the development of scientifically sound theoretical foundations of such planning. Given this, the purpose of this study is to develop theoretical foundations for planning the social investment volume, which is carried out at the expense of local communities' budgets. Possibilities of using the program-target method of social investment planning at the regional level have been considered. The process sequence of the planning volume and structure of social investments, which are carried out at the expense of local budgets has been proposed. This sequence involves the use of program-target planning method twice: first at the stage of setting social investment goals, and then at the stage of determining its priorities. The main tasks list of local budget expenditures' strategic planning has been presented. The main optimization ways of the expected needs for social investment in terms of each area object (institution) of social investment at the level of the territorial community have been identified. The shortcomings inherent in the domestic practice of social investment, which is carried out at the expense of local budgets, have been highlighted.

Ключові слова: планування, соціальні інвестиції, місцевий бюджет, територіальна громада, програмно-цільовий метод, пріоритетність.

Key words: planning, social investments, local budget, territorial community, program-target method, priority.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Важливим напрямом економічного зростання будь-якої країни є збільшення кількісних та якісних параметрів її людських ресурсів. Водночас таке збільшення потребує значних обсягів соціальних інвестицій в освіту, охорону здоров'я, культуру та розвиток інших сфер, які безпосередньо визначають величину людського капіталу. Значною мірою ці інвестиції здійснюються на регіональному рівні, що викликає необхідність суттєвих інвестиційних видатків, які повинні нести бюджети територіальних громад. В умовах децентралізації, яка останні роки відбувалася в Україні, зросли можливості місцевих органів влади щодо фінансування ними соціальних потреб відповідних регіонів, зокрема, і щодо вкладення соціальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів. Проте обсяги потреб територіальних громад у таких інвестицій нині суттєво перевищують спроможність місцевих бюджетів щодо задоволення цих потреб. Це викликає необхідність вдосконалення процесу планування обсягів соціального інвестування за рахунок коштів місцевих бюджетів територіальних громад, що, своєю чергою, зумовлює потребу у розробленні науково обґрунтованих теоретичних засад такого планування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання, пов'язані із визначенням сутності соціальних інвестицій, встановленням закономірностей та умов їх ефективного вкладення у розвиток соціальної сфери територіальних громад, побудовою індикаторів результативності фінансування інвестиційних проєктів за рахунок коштів бюджетів різних рівнів, постійно знаходяться у центрі уваги багатьох науковців. Значних успіхів у вирішенні цих питань досягли, зокрема, такі вчені: В. Булавинець [1], У. Витвицька [2], Г. Грицаєнко [3], В. Козик [4], О. Кондур [5], К. Курносова [6], В. Лесінський [13], В. Маліков [7], Л. Мельничук [8], В. Надрага [9], І. Сагайдак [10], А. Симак [14], Л. Фещенко [11], Б. Язлюк [12] та ін. Серед іншого, науковцями встанов-

лено основні ознаки соціальних інвестицій, визначено закономірності здійснення соціального інвестування та запропоновано індикатори ефективності інвестиційних проєктів, які реалізуються за рахунок коштів бюджетів. Однак питання розроблення теоретичних засад планування обсягів соціального інвестування, яке здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, нині не є остаточно вирішеним. Зважаючи на актуальність цього питання, існує необхідність проведення його подальшого дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розроблення теоретичних засад планування обсягів соціального інвестування, яке здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів територіальних громад.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розглядаючи особливості планування обсягів соціального інвестування, яке здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, необхідно попередньо відзначити наявність значної кількості різновидів соціальних інвестицій. Зокрема, за функціональною ознакою ці інвестиції можуть бути поділені на два класи, а саме: інвестиції, які вкладаються з метою розвитку людини як особистості (зокрема, у її фізичний розвиток; духовний розвиток; зростання матеріальних можливостей; формування та реалізацію кар'єрного потенціалу); інвестиції, які вкладаються з метою підтримання життєдіяльності людини (зокрема, у підтримання (забезпечення): внутрішніх можливостей функціонування людини; зовнішнього середовища її існування; можливостей людини пересуватися у цьому середовищі; фізіологічних потреб людини; психологічних потреб людини у розвагах та відпочинку).

У разі, якщо ті чи інші види соціальних інвестицій частково або повністю фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів, то необхідним є розроблення докладного плану такого інвестування. При цьому основними принципами, на яких повинен базуватися процес

планування, зокрема стосовно розрахунку планових обсягів та структури соціальних інвестицій, є такі: обґрунтування цілей та результатів планування, системності, безперервності, гнучкості, збалансованості, конкретності, адекватності системи планування щодо об'єкта та умов його діяльності.

Практика планування бюджетних видатків доводить, що найбільш розповсюдженими методами такого планування є програмно-цільовий та ресурсний методи. За першим з них розробка планів соціального розвитку, зокрема планування обсягів соціальних інвестицій, здійснюється в такій послідовності: визначається мета планування, розробляється програма досягнення цілей, визначаються ресурси для здійснення програм. За ресурсного підходу до планування спочатку визначаються ресурси, встановлюється мета на підставі цих ресурсів і вже потім розробляється програма їх використання.

Враховуючи, що сучасні вимоги до використання бюджетних коштів передбачають врахування довгострокових результатів від їх вкладення, програмно-цільовий метод планування соціальних інвестицій на даний час набув значної популярності. Однак можливості програмно-цільового методу планування соціальних інвестицій на регіональному рівні в сучасних умовах слід визнати обмеженими. Це зумовлено тим, що обсяги надходжень у місцеві бюджети є часто недостатніми для реалізації широкомасштабних програм соціального розвитку регіонів. Тому встановлення завищених цілей без урахування фінансових можливостей їх досягнення призведе до неадекватності планових завдань з обсягів соціального інвестування. Також у процесі розроблення планів соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, слід враховувати не лише ресурсні (насамперед, фінансові) можливості, але й ступінь пріоритетності тих чи інших напрямів вкладення соціальних інвестицій.

Попри важливу роль, яку відіграє програмно-цільовий метод у процесі планування соціальних інвестицій, не можна применшувати значення і інших методів такого планування, зокрема нормативного, що базується на системі норм витрачання соціальних інвестицій на досягнення тих чи інших результатів такого інвестування, балансового, який передбачає розроблення спеціальних балансів надходження та витрачання інвестиційних ресурсів, та інших. Отже, здійснення науково обґрунтованого процесу планування інвестиційної діяльності потребує одночасного використання усіх основних його методів.

Рис. 1. Послідовність етапів процесу планування обсягів та структури соціальних інвестицій, які здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Джерело: розроблено авторами.

У зв'язку з викладеним вище можна запропонувати послідовність процесу планування обсягів та структури соціальних інвестицій, які здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, що передбачає одночасне використання усіх основних методів планування (рис. 1). Ця послідовність передбачає використання програмно-цільового методу планування двічі: спочатку на етапі встановлення цілей соціального інвестування щодо фінансування видатків, які слід вважати обов'язковими для здійснення, а потім — на етапі визначення пріоритетних напрямів соціального інвестування, що передбачається здійснити за рахунок коштів, які залишаться у розпорядженні місцевих органів влади після фінансування обов'язкових соціальних видатків.

Загалом у процесі стратегічного планування видатків місцевих бюджетів, що здійснюються у вигляді соціальних інвестицій у підтримання та розвиток соціальної сфери, постає необхідність послідовної реалізації таких основних етапів дій (рис. 2):

1) прогнозування та планування сподіваних загальних обсягів бюджетних надходжень та тієї їх частки, яка буде витрачена на соціальне інвестування, що потребує розрахунку планових показників податкових та інших платежів, які формують місцевий бюджет територіальної громади;

2) попереднє оцінювання потреб місцевого бюджету у соціальних інвестиціях на плановий період (періоди), за яких рівень розвитку кожної сфери соціального інвестування (охорона здоров'я, освіта, культура тощо) у цьому періоді (періодах) буде не нижчим за поточний;

3) оптимізація обсягів сподіваних потреб у соціальних інвестиціях у розрізі кожного об'єкта (установи) кожної сфери соціального інвестування. Така оптимізація повинна передбачати: знаходження найкращого

Рис. 2. Послідовність довгострокового планування видатків місцевих бюджетів, що здійснюються у вигляді соціальних інвестицій

Джерело: розроблено авторами.

співвідношення між окремими складовими соціальних видатків, зокрема, шляхом часткового заміщення одного їх виду іншим (наприклад, впровадження заходів з енергозбереження викликає зниження поточних витрат на опалення приміщень, однак, часто супроводжується додатковими капітальними витратами); скорочення кількості окремих об'єктів соціального інвестування, що визнаються зайвими; скорочення чисельності працівників, що працюють в окремих установах соціальної сфери; реалізація зайвого майна установ соціальної сфери, що зменшуватиме поточні витрати на його утримання;

4) встановлення остаточної величини планової потреби територіальної громади у соціальних інвестиціях, що здійснюються за рахунок коштів місцевого бюджету (шляхом віднімання від величини планових потреб, обрахованих на другому етапі, можливої їх економії, обчисленої на третьому етапі запропонованої послідовності стратегічного бюджетного планування);

5) у випадку, якщо обчислена величина планової потреби територіальної громади у соціальних інвестиціях, що здійснюються за рахунок коштів місцевого

бюджету, є меншою за планові надходження у нього (в частині, яка може бути витрачена у вигляді соціальних інвестицій), то додатковий плановий обсяг коштів повинен бути розподілений між окремими сферами та об'єктами соціального інвестування з метою підвищення рівня розвитку відповідних сфер;

6) виокремлення критеріїв, за якими визначається пріоритетність розподілу соціальних інвестицій між окремими сферами та об'єктами соціального інвестування з метою підвищення рівня розвитку відповідних сфер. До таких критеріїв доцільно віднести: значущість відповідної сфери, сподіване зростання рівня розвитку відповідної сфери після вкладення у неї додаткових інвестицій, потрібні обсяги соціальних інвестицій у кожному соціальному інвестуванні, очікуваний приріст обсягів надаваних послуг установами відповідної сфери, прогнозована тривалість часу, протягом якого будуть надаватися послуги установами відповідної сфери;

7) вибір способу розрахунку узагальнюючого (критеріального) показника пріоритетності розподілу соціальних інвестицій між окремими сферами та об'єктами соціального інвестування. При цьому можна виокремити три таких способи:

— коли один з часткових критеріїв пріоритетності розподілу соціальних інвестицій обирається як головний, а усі інші відіграють роль другорядну (їх враховують лише за умови, якщо альтернативні напрями соціального інвестування характеризуються однаковими значеннями головного критеріального показника);

— коли усі часткові критерії пріоритетності розподілу соціальних інвестицій визнаються рівнозначними;

— коли головному критерію пріоритетності розподілу соціальних інвестицій присвоюється більш високий рівень значущості ніж іншим, однак він не є домінуючим при ухваленні планових рішень щодо такого розподілу;

8) збирання та оброблення інформації про потребу об'єктів соціального інвестування у додаткових соціальних інвестиціях за кожною сферою соціального інвестування;

9) розрахунок узагальнюючого (критеріального) показника пріоритетності розподілу соціальних інвес-

тицій між окремими сферами та об'єктами соціального інвестування;

10) поступове включення у план розподілу бюджетних видатків потреб об'єктів соціального інвестування у додаткових соціальних інвестиціях у порядку зниження рівня їх пріоритетності до повного вичерпання ліміту таких інвестицій.

Таким чином, одним з ключових питань планування обсягів соціальних інвестицій, що здійснюються за рахунок бюджетних коштів, є питання визначення пріоритетності тих чи інших видів видатків місцевих бюджетів. З цієї метою варто спочатку оцінити рівень значущості кожного напрямку (об'єкта) соціального інвестування. Цей рівень може бути оцінений у діапазоні значень від нуля до одиниці. Його значення повинно враховувати: важливість інвестування для збереження життя та здоров'я людей, очікувану кількість мешканців певного регіону, для яких результати інвестування є важливими, прогнозу величину соціально-економічного ефекту від вкладення інвестицій, сподівану тривалість отримання цього ефекту та інші чинники. При цьому напрями соціального інвестування з рівнем значущості, який дорівнює одиниці, повинні інвестуватися в обов'язковому порядку. За іншими напрямками соціального інвестування слід визначити його соціально-економічну результативність. Зокрема, з цієї метою може бути застосована така формула:

$$P = \frac{K + \sum_{t=1}^T \left(\frac{c_t}{(1+i)^t} \right)}{K_3} \quad (1),$$

де P — рівень соціально-економічної результативності певного напрямку соціального інвестування;

K — потрібні капітальні вкладення у певний напрям (об'єкт) соціального інвестування;

T — кількість періодів (років), протягом яких відбудеться віддача від вкладених капітальних видатків у цей об'єкт соціального інвестування;

c_t — сподіваний приріст величини поточних соціальних видатків, потрібних для функціонування певного напрямку (об'єкта) соціального інвестування, внаслідок здійснення відповідних капітальних вкладень, у t -ому періоді (році);

i — ставка дисконту;

K_3 — рівень значущості даного напрямку соціального інвестування.

Враховуючи результати проведеного дослідження вітчизняної практики соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, слід виокремити такі недоліки механізму цього інвестування:

— відсутність дієвої системи моніторингу витрачання коштів місцевих бюджетів у здійснення соціального інвестування. Така система повинна передбачати формування ієрархії показників оцінювання економічної ефективності вкладених інвестицій у функціонування і розвиток об'єктів соціальної інфраструктури регіону та на підставі результатів спостереження за рівнем обраних індикаторів у розрізі кожного напрямку інвестуван-

ня та кожного об'єкта-реципієнта прийняття рішень про вдосконалення обсягів та структури відповідних видатків;

— недосконалість існуючих методів встановлення пріоритетності реалізації програм соціального інвестування. Для вирішення цієї проблеми необхідне розроблення формалізованих підходів до відбору та ранжування відповідних програм та проєктів у розрізі кожного напрямку інвестування;

— відсутність достатньо обґрунтованих та універсальних підходів до обґрунтування обсягів соціальних інвестицій у частині капітальних витрат, яке б враховувало раціональне співвідношення між поточними витратами на функціонування об'єктів соціальної сфери та одноразовими витратами, пов'язаними з їх створенням або поліпшенням.

Вирішення перелічених завдань дасть змогу вдосконалити механізм соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, забезпечивши найкраще співвідношення між фінансовими можливостями бюджетів та потребами населення в отриманні соціальних послуг.

ВИСНОВКИ

1. Практика планування бюджетних видатків доводить, що найбільш розповсюдженими методами такого планування є програмно-цільовий та ресурсний методи. Проте не можна применшувати значення і інших методів такого планування, зокрема нормативного, що базується на системі норм витрачання соціальних інвестицій на досягнення тих чи інших результатів такого інвестування, балансового, який передбачає розроблення спеціальних балансів надходження та витрачання інвестиційних ресурсів, та інших. Отже, здійснення науково обґрунтованого процесу планування обсягів соціального інвестування, яке зводиться за рахунок коштів місцевих бюджетів, потребує одночасного використання усіх основних його методів.

2. Доцільно запропонувати послідовність процесу планування обсягів та структури соціальних інвестицій, які здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, що передбачає одночасне використання усіх основних методів планування. Ця послідовність передбачає використання програмно-цільового методу планування двічі: спочатку на етапі встановлення цілей соціального інвестування щодо фінансування видатків, які слід вважати обов'язковими для здійснення, а потім — на етапі визначення пріоритетних напрямів соціального інвестування, що передбачається здійснити за рахунок коштів, які залишаться у розпорядженні місцевих органів влади після фінансування обов'язкових соціальних видатків.

3. Одним з ключових питань планування обсягів соціальних інвестицій, що здійснюються за рахунок бюджетних коштів, є питання визначення пріоритетності тих чи інших видів видатків місцевих бюджетів. З цієї метою варто спочатку оцінити рівень значущості кожного напрямку (об'єкта) соціального інвестування. Цей рівень може бути оцінений у діапазоні значень від нуля до одиниці. Його значення повинно враховувати: важливість інвестування для збереження життя та здоров'я людей, очікувану кількість мешканців певного регіону, для яких результати інвестування є важливими, прогнозу ве-

личину соціально-економічного ефекту від вкладення інвестицій, сподівану тривалість отримання цього ефекту та інші чинники. При цьому напрями інвестування з рівнем значущості, який дорівнює одиниці, повинні інвестуватися в обов'язковому порядку. За іншими напрямками соціального інвестування слід визначити його соціально-економічну результативність.

4. Подальші дослідження потребують побудови формалізованої моделі оцінювання значущості кожного напрямку (об'єкта) соціального інвестування, яке передбачається здійснити за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Література:

1. Булавинець В.М. Оцінювання ефективності видатків місцевих бюджетів соціального призначення: теоретичні аспекти. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2012. № 2. С. 33—38.
2. Витвицька У.Я. Оцінка ефективності соціальних інвестицій. Економіка та держава. 2021. № 5. С. 97—101.
3. Грицаєнко Г.І. Соціальні інвестиції: сутність, стан та особливості здійснення на селі. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2018. № 1 (36). С. 126—132.
4. Козик В.В., Яневич Н.Я. Формування стратегічного підходу до обґрунтування напрямів вкладення соціальних інвестицій територіальних громад. Збірник наукових праць "Моделювання регіональної економіки". 2014. № 1 (23). С. 376—392.
5. Кондур О.С., Цюпа О.П., Хинальська В.В. Економіко-математичне прогнозування доходів місцевих бюджетів. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2012. Вип. 8 (1). С. 211—215.
6. Курносова К. В. Проблеми вдосконалення функціонування матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування. Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. 2012. № 3. С. 49—54.
7. Маліков В.В., Дегтяр О.А. Особливості використання економіко-математичних моделей для прогнозування бюджетних надходжень. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2012. № 1. С. 75—80.
8. Мельничук Л. Сутність та значення соціальних інвестицій. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 434—437.
9. Надрага В. Теоретичні аспекти фінансування соціальних інвестицій. Фінанси України. 2014. № 2. С. 70—78.
10. Сагайдак І.В. Доходи місцевих бюджетів в Україні: структура та напрями оптимізації. Економіка та держава. 2012. № 2. С. 53—55.
11. Фещенко Л.В. Вдосконалення бюджетного планування і прогнозування. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 34. С. 154—157.
12. Язлюк Б.О. Фундаментальні та прикладні економічні механізми підприємств при реалізації соціальних інвестицій як основа інноваційного розвитку держави. Економічний аналіз. 2014. Т. 17. № 2. С. 305—309.
13. Lesinskyi V., Yemelyanov O., Zarytska O., Symak A., Petrushka T. Devising a Toolset for Assessing the Potential of Loan Financing of Projects Aimed at Implementing Energy-Saving Technologies. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 2018. № 4 (13), P. 15—33.

14. Yemelyanov O., Symak A., Petrushka T., Lesyk R., Lesyk L. Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukraine [Online]. Sustainability. 2018. Vol. 10 (4). Available at: <https://doi.org/10.3390/su10041186> (Accessed 29 Sept 2021).

References:

1. Bulavynets', V. M. (2012), "Evaluating the effectiveness of local budgets for social purposes: theoretical aspects", *Naukovyj visnyk: Finansy, banky, investytsii*, vol. 2, pp. 33—38.
2. Vytvyts'ka, U. Ya. (2021), "Evaluation of the effectiveness of social investment", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 97—101.
3. Hrytsaienko, H. I. (2018), "Social investments: the essence, state and features of implementation in rural areas", *Tavrijs'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, vol. 1 (36), pp. 126—132.
4. Kozyk, V. V. and Yanevych, N. Ya. (2014), "Formation of a strategic approach to substantiation of directions of investment of social investments of territorial communities", *Zbirnyk naukovykh prats' "Modeliuvannia rehional'noi ekonomiky"*, vol. 1 (23), pp. 376—392.
5. Kondur, O. S., Tsiupa, O. P. and Khynal's'ka, V. V. (2012), "Economic and mathematical forecasting of local budget revenues", *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 8 (1), pp. 211—215.
6. Kurnosova, K. V. (2012), "Problems of improving the functioning of the material and financial basis of local self-government", *Zovnishnia torhivlia: pravo, ekonomika, finansy*, vol. 3, pp. 49—54.
7. Malikov, V. V. and Diehtiar, O. A. (2012), "Features of using economic and mathematical models for forecasting budget revenues", *Problemy i perspektivy rozvytku pidpriemnytstva*, vol. 1, pp. 75—80.
8. Mel'nychuk, L. (2016), "The essence and importance of social investment", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 11, pp. 434—437.
9. Nadraha, V. (2014), "Theoretical aspects of social investment financing", *Finansy Ukrainy*, vol. 2, pp. 70—78.
10. Sahajdak, I. V. (2012), "Revenues of local budgets in Ukraine: structure and directions of optimization", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 53—55.
11. Feschenko, L. V. (2011), "Improving budget planning and forecasting", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 34, pp. 154—157.
12. Yazliuk, B. O. (2014), "Fundamental and applied economic mechanisms of enterprises in the implementation of social investment as a basis for innovative development of the state", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 17, No. 2, pp. 305—309.
13. Lesinskyi, V. Yemelyanov, O. Zarytska, O. Symak, A. and Petrushka, T. (2021), "Devising a Toolset for Assessing the Potential of Loan Financing of Projects Aimed at Implementing Energy-Saving Technologies", *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, vol. 4 (13), pp. 15—33.
14. Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Lesyk, R. and Lesyk, L. (2018), "Assessment of the technological changes impact on the sustainability of state security system of Ukraine", [Online], *Sustainability*, vol. 10 (4), available at: <https://doi.org/10.3390/su10041186> (Accessed 29 Sept 2021).

Стаття надійшла до редакції 13.11.2021 р.